

Eestis veel jätkub puhast vett

Selleks et meil oleks kvaliteetset joogivett ka edaspidi, peame majandustegevust arendades üha hoolikamalt jälgima keskkonnanõuetest kinnipidamist. Siis kui kaev on kuiv, vesi halva maitsega või kraanis ei ole enam normaalset veesurvet, on juba liiga hilja mõelda vee säästlikule kasutamisele, kirjutab Keskkonnaameti veeosakonna juhataja Triin Mägi.

Lugu ilmus 30.05 [Postimehes](#)

Vee olemasolu meie igapäevaelus on midagi nii iseenesestmõistetavat ja püsivat: vesi kustutab janu, peseb meid puhtaks ja kasvatab toidu ja turgutab taime. Vesi on elu häll, sest ligi kolm miljardit aastat tagasi tekkis just vees elu sellisel kujul, mida praegu tunneme. Planeedil Maa on üle 5,5 miljoni liigi elusolendeid, kes kõik vajavad ühel või teisel viisil elutegevuseks vett. Vett ei teki Maal juurde ega kao ära.

Samas on vesi meid ümbritsevas keskkonnas pidevas muutumises ja ringluses läbi veeringe: kohvivee keetmisel eraldub veeaur, kraanis ning veekogus on see vedelal kujul ja talvel hangest ning suvel külmpapist saab võtta vett jääkuubikutena.

Veeringel puudub kindel algus ja lõpp. Selle käivitaja on Päike, mis soojendab ookeanide vett, kuni see hakkab aurustuma. Tõusvad õhuvoolud kannavad veeauru atmosfääri, kus see kõrguse kasvades hakkab jahtuma kuni kondenseerumiseni, mille tagajärjel moodustuvad pilved. Õhuvoolude mõjul hakkavad pilved Maal liikuma, mis üksteisega ühinedes suurenevad, kuni küllastumisel hakkavad Maa raskusjõu mõjul sademetena maha langema.

Vesi vajab meie kõigi tähelepanu, et ka tulevased põlvkonnad saaksid selle hindamatu loodusvara hüvedest osa. Inimese kasutuses on aga ainult kaks protsenti kogu Maa veevarust, sest 98 protsenti veest moodustab soolane merevesi. Mageveest omakorda on kaks kolmandikku kinni liustikes, seega on vesi Maal nii ajaliselt kui ka ruumiliselt ebaühtlaselt jaotunud ja inimkonnale seega väga kallihinnaline ja piiratud ressurss.

Enamiku Eesti asulate ja ettevõtete veevajaduse katab põhjavesi. Eestis langevatest sademetest läheb ligikaudu 10 protsenti põhjavee toiteks. Kõige intensiivsem on põhjavee toitumine Pandivere kõrgustikul, mida võib nimetada ka meie põhjavee reservuaariks. Samuti toidab maapõuest välja voolav põhjavesi kuivadel perioodidel jõgesid ja aitab nii säilitada vee-elupaiku.

Tallinnas ja Narvas, samuti mõnes tööstusettevõttes, näiteks Sillamäel, Kohtla-Järvel ja Kundas, kasutatakse tarbeveena ka pinnavett, kuna see on kättesaadavam ning optimaalne. Selleks aga, et pinnavesi oleks joogikõlblik, tuleb seda enne hoolega puhastada, mida põhjavee puhul enamasti tegema ei pea.

Puhas ja kvaliteetne vesi on hindamatu loodusvara. Eestis leidub enamasti piisavalt joogivett tänu kliimatilistele tingimustele ja väikesele elanike arvule. Viimastel aastatel on seoses suviste pikemate põuaperioodidega tekkinud veevarustusega probleeme tihedalt asustatud aladel, näiteks Viimsi vallas, ning murelikuks teeb nitraatide esinemine põhjavees, mis on ajaga üha kasvamas.

Selleks et meil oleks kvaliteetset joogivett ka edaspidi, peame majandustegevust arendades üha hoolikamalt jälgima keskkonnanõuetest kinnipidamist. Siis kui kaev on kuiv, vesi halva maitsega või kraanis ei ole enam normaalset veesurvet, on juba liiga hilja mõelda vee säästlikule kasutamisele.

Pinnavee seisundi muutus sõltub peamiselt reovee puhastamise tõhususest, põllumajanduse intensiivsusest ja põllumajanduses rakendatavatest kaitsemeetmetest. Pinnaveekogude reostumine ohtlike ainetega sai alguse põlevkivitootmisest Ida-Virumaal alates 1930. aastatest.

Põllumajandusest lähtuv reostuskoormus (virtis, väetised, taimekaitsevahendite jäägid) tekkis aga nõukogude ajal, kui tootmine intensiivistus. Lisaks juhiti otse veekogudesse asulate ja tööstuse reovesi, millel puudusid tollal puhastussüsteemid. Seetõttu halvenes 1970.1980. aastatel veekogude seisund oluliselt.

Alates 1992. aastast on pinnavee reostuskoormus Eestis uute reoveepuhastite ehitamise ja vanade renoveerimisega oluliselt vähenenud. Lisaks on mõjutanud seda ka põllumajanduses kasutusele võetud kaasaegne sõnnikulaotustehnika ja uute farmikomplekside rajamine või olemasolevate renoveerimine. Siiski on Eesti veekogud mõjutatud elukondlikust, toiduaine- ja kergetööstusest ning põllumajanduslikust koormusest pärinevatest toitainetest. Põhjaja Kirde-Eestis lisandub suurtööstuse heitvee mõju, mis ohustab rannikumerd.

Igal aastal hindab Keskkonnaagentuur Eesti pinnaveekogumite seisundit. Hinnangu järgi on Eestis 744 pinnaveekogumist veidi üle poole heas koondseisundis, kolmandik kesises koondseisundis, 14 protsenti halvas koondseisundis ning alla ühe protsendi väga halvas koondseisundis. Eesmärk on saavutada kõikide Eesti veekogumite vähemalt hea koondseisund, mis tähendab, et veelustik ja vee keemiline koostis on inimkoormuse poolt võimalikult vähe mõjutatud.

Pinnavee hea seisundi saavutamisel on suurim takistus kalastiku seisund. Veevool jõgedes on tõkestatud paisudega, mis jagavad jõe isoleeritud lõikudeks ja takistavad kalade jm elustiku liikumist sobivatesse kudemis-, toitumis- ja elupaikadesse. Selle tagajärjel vähenevad ja vaesuvad kalastiku liigiline koosseis ja arvukus. Seetõttu on viimase 12 aasta jooksul rajatud 120 paisu juurde kalapääse või paisutusi likvideeritud.

Pais muudab vooluveekogu tundmatuseni - sellest saab järv. Järves ei ela enam jõe iseloomulikud liigid, need asenduvad järvelistega. Elupaik muutub piiratuks, võimalused toitumiseks, kudemiseks, ebasoodsate olude üleelamiseks on napid. See on viinud mõnes jões liikide hävimiseni. Jõgedel asuvad paisud ja paisjärvad on rajatud ammustel aegadel ja nüüd oleme olukorras, kus kalastikule olulistest veekogudes on iseloomulikud liigid kadunud.

Kalapääsu rajamisega antakse jõe omastele liikidele taas võimalus paisust üles saada ja järvest ülesvoolu jõelist elupaika asustada ja eri jõeosade vahel liikuda.

Paisutuse likvideerimise võimalust on kasutatud juhul, kui paisjärve ei ole kellelegi vaja olnud. Ühtlasi on see jätkusuutlikum lahendus ja edaspidi hooldusvaba.

Tasub meeles pidada, et kalapääsu rajamise või paisjärve likvideerimisega ei hävitata elupaiku, liike ega ökosüsteeme. Kui pais asubki kaitstaval alal, arvestatakse vajalike tegevuste puhul kaitseala vajadustega. Kalapääsu rajamise või paisutuse likvideerimisega taastame jõelise elupaiga ja anname jõe omastele liikidele oma kodu tagasi.